

Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten

Riksarkivets yttrande över promemorian Långsiktig reglering av forskningsdatabaser

Riksarkivet har synpunkter på förslagen om radering i avsnitt 5.11 och arkivering och gallring i avsnitt 5.17. Dessa behandlas under egna rubriker i det följande. Numrering och sidhänvisning följer promemorian. Riksarkivet lämnar inledningsvis några allmänna synpunkter på behovet av rättslig reglering vad gäller personuppgiftsbehandling för forskningsändamål.

Personuppgiftsbehandling för forskningsändamål

Förutsättningarna för personuppgiftsbehandling vid registerbaserad forskning, i forskningsinfrastruktur och i särskilda forskningsdatabaser har varit föremål för utredning i tio års tid. I nu aktuell promemoria föreslås en reglering av vissa forskningsdatabaser. Andra forskningsdatabaser liksom personuppgiftsbehandling i forskningsinfrastrukturer eller genom forskningsregister lämnas utanför, men kan vara tillåtna enligt annan reglering eller med stöd av dataskyddsförordningen¹.

Riksarkivet konstaterar att rättsläget vid personuppgiftsbehandling för forskningsändamål trots det mångåriga utredningsarbetet i många delar är oklart och i andra mycket komplicerat. En sådan situation är enligt Riksarkivet otillfredsställande och riskerar att hindra och begränsa angelägen forskning utan att detta är motiverat av integritetsskäl. Riksarkivet vill betona att det är angeläget att arbetet med en mer heltäckande och ändamålsenlig reglering av personuppgiftsbehandlingen för forskningsändamål slutförs.

5.11 Radering

Riksarkivet anser att promemorians förslag om rätten till radering² i 2 kap. 14 § bör kompletteras med en undantagsbestämmelse för de fall en radering väsentligt skulle försvåra möjligheten att kontrollera forskningsresultat. Riksarkivet anser vidare att det bör förtydligas att rätten till radering inte gäller för uppgifter som behandlas för ett arkivändamål av allmänt intresse om en radering sannolikt skulle omöjliggöra eller avsevärt försvåra uppnåendet av syftet med den behandlingen. Riksarkivet föreslår därför att det införs ett andra stycke i det föreslagna lagrummet med följande lydelse:

¹ Se t.ex. s. 91 ff, 100 ff, 146 ff. och 163.

² s. 194 ff.

2 kap. 14 § andra stycket. Första stycket gäller inte om forskningens behov av att kunna kontrollera resultat väsentligt skulle försvåras vid en radering. Första stycket gäller inte heller om personuppgifterna behandlas för arkivändamål av allmänt intresse enligt 2 kap. 3 § och en radering sannolikt skulle omöjliggöra eller avsevärt försvåra uppnåendet av syftet med den behandlingen.

Behov av undantag för kontroll av forskningsresultat

I promemorian anges att ”Det bedöms osannolikt att registrerades individuella rätt till radering skulle kunna få sådana proportioner att syftet med forskningsdatabasen omöjliggörs eller avsevärt försvåras.”.³ Någon analys som stödjer denna slutsats redovisas dock inte. Enligt Rikssarkivet är möjligheten att kunna kontrollera forskningsresultat genom att upprepa sökningar och sammanställningar av avgörande betydelse för forskningen. Att radering i undantagsfall skulle kunna leda till att denna kontrollmöjlighet väsentligt försvåras är en risk som det enligt Rikssarkivets bedömning inte utan en noggrann analys kan bortses från. Den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 14 § bör därför kompletteras med en undantagsbestämmelse för sådana situationer.

Arkiverade uppgifter

I artikel 17.3 d dataskyddsförordningen görs undantag från den registrerades rätt till radering av personuppgifter vid bl.a. behandling för arkivändamål av allmänt intresse, om radering sannolikt omöjliggör eller avsevärt försvårar uppnåendet av syftet med den behandlingen.⁴ Den nu föreslagna lagen kompletterar enligt 1 kap. 4 § dataskyddsförordningen. Såsom förslaget till bestämmelse i 2 kap. 14 § är utformat är det enligt Rikssarkivets uppfattning otydligt om denna ger en ovillkorlig rätt för registrerade att få sina uppgifter raderade också när personuppgifterna behandlas för ett arkivändamål av allmänt intresse, och om den föreslagna regleringen därigenom utgör en sådan precisering som innebär att dataskyddsförordningens artikel 17.3 d inte är tillämplig. På sid 223 i promemorian förs ett resonemang om att principen om bevarande ska gälla även vid behandling enligt den föreslagna lagen. Det tyder på att avsikten inte är att den här aktuella bestämmelsen ska ges en sådan innebörd.

Ett av de bärande syftena med att behandla personuppgifter för arkivändamål av allmänt intresse är att säkerställa samhällets behov av en långsiktig informationsförsörjning som garanterar innehåll, sammanhang och äkthet. För att kunna säkerställa detta är det av stor vikt att handlingar som har tagits om hand för slutlig arkivering inte gallras. En ovillkorlig rätt till radering av uppgifter som behandlas för ett arkivändamål av allmänt intresse skulle direkt motverka syftet med varför de behandlas och riskerar att långsiktigt undergräva arkiven. Rikssarkivet föreslår med anledning av detta att det i lagtexten förtydligas att rätten till radering inte gäller för uppgifter som behandlas för ett arkivändamål av allmänt intresse om en radering sannolikt skulle omöjliggöra eller avsevärt försvåra uppnåendet av syftet med den behandlingen.

³ s. 195.

⁴ Se prop. 2017/18:105 s. 120.

5.17 Arkivering och gallring

Riksarkivet välkomnar utredningens förslag att arkivlagens principer om bevarande ska vara utgångspunkten för uppgifter i en forskningsdatabas och att någon särskild bestämmelse om gallring därför inte behövs i den föreslagna lagen.⁵ Riksarkivet efterlyser dock att vissa frågor om personuppgifter som behandlas för ett arkivändamål av allmänt intresse ska belysas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Riksarkivet noterar att förutsättningarna för behandlingen av personuppgifter som vidarebehandlas för arkivändamål av allmänt intresse enligt den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 3 § inte närmare utvecklas i promemorian. Enligt förslaget är behandlingens ändamål uttömmande reglerade. Detta väcker frågor i flera avseenden om förutsättningarna för att behandla arkiverade uppgifter. Riksarkivet har i tidigare avsnitt behandlat frågan om radering på begäran av den enskilde och föreslagit en undantagsbestämmelse. En annan sådan fråga är om bestämmelserna i den föreslagna 1 kap. 3 §, att behandling av personuppgifter i en forskningsdatabas bara får utföras i verksamhet som bedrivs vid vissa lärosäten, medger att arkiverade forskningsdatabaser lämnas över till arkivmyndighet enligt bestämmelserna i arkivlagen? Det är också otydligt om bestämmelserna om utlämnade av personuppgifter till forskningsprojekt i 3 kap 1-2 §§ medger utlämnande också av arkiverade uppgifter.

Beslut i detta ärende har fattats av Riksarkivarie Karin Åström Iko. Föredragande har varit enhetschef Annika Tergius. Vid ärendets slutliga beredning har enhetschef Jan Dahlström, säkerhetschef Marie Lennersand, arkivarie Kerstin Söderman, utredare Johanna Widenberg och chefsjurist Jens Västberg deltagit.

Karin Åström Iko

Annika Tergius

⁵ s. 220ff samt avsnitten 4.5 och 5.6..